पुणे विद्यापीठाच्या संलग्न महाविद्यालयांमधे राबविला जाणारा प्रयोगजीवी कला अभ्यासक्रम
(बी.पी.ए.)

२०१२–२०१३

बी.पी.ए. प्रथम वर्ष – नाट्य

बी.पी.ए.(नाट्य)

प्रथम वर्ष

सर्वसाधारण निर्देश :-

- विद्यार्थ्यांना एकावेळी संगीत, नृत्य, नाट्य यांपेकी एकाच विषयाचा अभ्यासक्रम शिकता येईल.
- एक प्रात्यक्षिक तासिका ही एका सेध्दांतिक तासिकेइतकी मोजली जावी.
- प्रत्येक अभ्यासक्रम शिकवताना दर आठवड्याला सैध्दांतिक अभ्यासक्रमासाटी विद्यापीठाने ठरवलेल्या कालावधीची एक तासिका २५-३० विद्यार्थ्यांच्या तुकडीसाठी असेल.
- नाट्य- सामान्य अभ्यासक्रम शिकवताना दर आठवड्याला प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रमासाठी विद्यापीठाने ठरविलेल्या कालावधीच्या ३ तासिका १०-१२ विद्यार्थ्यांच्या तुकडीसाठी असतील.

उपस्थितीविषयक निर्देश :-

- हे सर्व अभ्यासक्रम नियमित विद्यार्थ्यांसाठी आहेत. बहिस्थ विद्यार्थ्यांसाठी नाहीत.
- बी.पी.ए. नाट्य विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी विषयाच्या स्वरुपानुसार महाविद्यालयातील संबंधित तासिकांना किमान ८०% उपस्थिती असणे अनिवार्य आहे.

गुणविभाजन विषय निर्देश :-

- बी.पी.ए. प्रथम वर्ष- (नाट्य) करिता एकूण ८०० गुणांचा अभ्यासक्रम असेल.
- ८०० गुणांची होणारी परीक्षा खालील विषयांची असेल.

	एकूण	सत्र १		सत्र २	
		अंतर्गत	परीक्षा	अंतर्गत	परीक्षा
भाषा इंग्रजी (अनिवार्य)	१००	१०	४०	१०	४०
भाषा मराठी (अनिवार्य)	१००	१०	४०	१०	४०
सैध्दांतिक १ (शाखानिहाय) (संगीत)	१००	१०	४०	१०	४०
सैध्दांतिक २ (शाखानिहाय) (संगीत)	१००	१०	४०	१०	४०
प्रात्यक्षिक परीक्षा + मौखिक	२००	–	१००	–	१००
वार्षिक मंचप्रदर्शन	२००	–	–	–	२००
–	८००				

–

- अंतर्गत मुल्यांकनाव्यतिरिक्त प्रत्येक विषयात उत्तीर्ण होण्यासाठी किमान ४०% गुण मिळविणे आवश्यक आहे. उदा. इंग्रजी विषयात सत्र १ मधे ४० पैकी १६ गुण मिळवणे आवश्यक आहे.

महाविद्यालयासाठी आवश्यकता :–

- संगीत, नृत्य, नाट्य या कला प्रयोगजीवी कला असल्याने यासाठी इतर विभागांपासून दूर जागा असावी.
- सदर विषयांसाठी स्वतंत्र खोल्या असाव्यात.
- विद्यार्थ्यांच्या रियाजासाठी स्वतंत्र खोल्या असाव्यात.
- स्वतंत्र ग्रंथालय असावे व त्यात सैध्दांतिक व प्रात्यक्षिकांसाठीची कमीत कमी २०० पुस्तके असावीत.
- ग्रंथालयात सी.डी. व व्ही.सी.डी. असाव्यात.
- विद्यार्थ्यांना संगीत ऐकण्यासाठी स्वतंत्र व्यवस्था असावी.
- या प्रयोगजीवी कलांसाठी स्वतंत्र प्रेक्षागृह असावे.
- नृत्य व नाट्यासाठी आवश्यक ती प्रकाशयोजना असावी.
- या तीनही कलांसाठी ध्वनीवर्धकांची व्यवस्था करण्यात यावी.
- मेकअप रुम, मेकअप साहित्य(रंगभूषा) व वेशभूषा सज्जा असावी.
- संगीतासाठी स्त्री व पुरुष गायक व वादकांसाठी वाद्यांचे त्या–त्या आवाज गुणधर्मानुसार तानपुरे, इलेक्ट्रॉनिक तानपुरे व तबले, हार्मोनियम व लेहरा मशिन यांची व्यवस्था करावी.
- रियाजासाठी साउंड प्रूफ रुम असावी.

पेपर १: भाषा : इंग्रजी (अनिवार्य)

अभ्यासक्रमाचा आराखडा :

बी.पी.ए. प्रथम वर्ष अनिवार्य इंग्रजी

(सामान्य १) (compulsory English G1) हा उपलब्ध अभ्यासक्रम वेळोवेळी होणाऱ्या बदलांसह व मार्गदर्शक तत्वांसह राबवला जावा.

पेपर २ :- भाषा : मराठी (अनिवार्य)

अभ्यासक्रमाचा आराखडा :

वरीलप्रमाणे

बी.पी.ए. (नाट्य)

प्रथम वर्ष

पेपर १ भाषा : इंग्रजी

पेपर २ भाषा : मराठी

पेपर ३ नाटक आणि रंगभूमीचा इतिहास

सत्र १

- रंगभूमीचा उगम
- ग्रीक रंगभूमीची तोंडओळख (नाटके, नाटककार, प्रयोगस्वरुप)
- प्राचीन भारतीय रंगभूमी (संस्कृत नाटके, नाटककार, नाट्यशास्त्र)

सत्र २

- भारतीय लोकरंगभूमी (जात्रा, नौटंकी, यक्षगान, दशावतार आणि तेयम)
- प्रादेशिक भारतीय रंगभूमी (बंगाली, कानडी, हिंदी)
- मराठी रंगभूमी (तंजावरी नाटके, विष्णूदास भावे आणि आख्यान नाटके, संगीत नाटक)

पेपर ४ नाटक आणि रंगभूमीचा परिचय

सत्र १

- प्रयोगकला– संकल्पना
- रंगभूमी – प्रयोगकलेची वैशिष्ट्ये
- नाट्यघटक (नेपथ्य, प्रकाशयोजना, वेशभूषा, रंगभूषा)

सत्र २

- अभिनय (स्वरुप, नाट्यशास्त्रानुसार ४ प्रकार, अभिनेत्याची पूर्वतयारी, व्यक्तीरेखाटन)
- दिग्दर्शन – कार्य, स्वरुप, प्रकार

पेपर ५ : प्रात्यक्षिक परीक्षा आणि मौखिक परीक्षा

सत्र १

- अभिनेत्याची शारिरिक तयारी
- अभिनेत्याची वाचिक तयारी
- नाट्यघटक (नेपथ्य, प्रकाशयोजना, वेशभूषा, रंगभूषा) – परिचय आणि प्रात्यक्षिके
- नाट्य–उतारा सादरीकरण
- मराठी कविता साभिनय पठण.

सत्र २

- सत्र १ प्रमाणे

पेपर ६ : मंचप्रदर्शन :

- नाट्यनिर्मिती प्रात्यक्षिकात सक्रिय सहभाग (दिग्दर्शन, अभिनय, कोणत्याही एका नाट्यघटकाची जबाबदारी.)

संदर्भग्रंथ :-

- भारतीय प्रयोगकला : परिचय आणि इतिहास(नाट्य) – डॉ.राजीव नाईक, डॉ. प्रवीण भोळे.
- नाट्यनिर्मिती – यशवंत केळकर.
- मराठी नाटक आणि रंगभूमी (स्वातंत्र्यपूर्व काळ) – वि.भा.देशपांडे.
- पारंपरिक भारतीय रंगभूमी:अनंत धाराएं – कपिला वात्सायन.

शुभांगी बहुळीकर

---***---